НАШ СЬЦЯГ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **18.000** м. п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 3500 мк., сярод тэксту 3000 м. і на 4 стр. 2500 м., за радок пэтыту у 1 шпальт.

№ 20 Пятніца, 3-га жніўня 1923 г. Год I.

Становішча сучаснай Польшчы.

Да хьена-пястоўскага ўраду заграчная палітыка Польшчы кіравалася да тэй мэты, каб утрымаць саюз з Францыяй, будучы ў згодзе з Чэхаславаччынай, якая служыла ў гэтым выпадку як-бы мостам паміж Польшчай і Францыяй, паміж гэтымі дзьвюма дзяржавамі, якія маюць на воку непаслухмяную і бунтарскую Нямеччыну. Але ў апошнія часы, дзякуючы няўдалай палітыцы міністра заграчных спраў Сэйды, Чэхаславаччына адаляецца штораз больш ад Польшчы і хоча дружыць з Нямеччынай. Слабасьць Нямеччыны ёсьць моц Польшчы. Аканчальна зруйнованы эканамічна і прыгнечаны палітычна немцы да гэтага часу шукалі саюзніка ў савецкіх фэдэрацыях і бальтыцкія дзяржавы ў гэтым выпадку служылі як-бы пантонным мостам. Але з узростам работніцкага руху ў Нямеччыне, які можа прывясьці да дыктатуры пролетарыяту, гэты пантонны мост перабудоваваецца ў каменны. Палітычная моц Нямеччыны ўзрастае. Нават Францыя шукае згоды з немцамі праз Сінайскую конфэрэнцыю і тое цікава, што памірыць іх бярэцца вядомы чэскі палітык Бэнэш.

Такім парадкам Польшча апынулася ў даволі прыкрым адзіноцтве—кругом яе абмяжоўваюць адкрыта, ці скрыта, варожыя дзяржавы.

Гэткае несамавітае міжнароднае становішча Польшчы. Унутры, гэтай апанаванай панамі дзяржавы, дзеецца бадай яшчэ горш. Апрача кругом варожых да Польшчы меж, аблягае яе яшчэ шырокі пояс нацыянальных меншасьцяў, якія, дзякуючы пяпярэднім рэпрэсыям і падторкнутай у апошнія часы хьена - пястаўскай хвігай прадстаўніком нацыянальных меншасьцяў (напр. школьнае пытаньне), сталі орыентавацца больш на сябе, сталі шукаць падтрыманьня і прыхільнасьці сярод не так званай польскай большасьці, а сярод сялянска - работніцкіх мас, аб'яднаўшыся з якімі, твораць адзін лягер опозыцыі. Адносіны гэтых нацыянальных меншасьцяў да Польшчы дужа напамінаюць адносіны, ну хоць-бы, палякоў, чэхаў і іншых да Аўстрыі перад яе распадам на нацыянальнасьці.

Польшча—дзяржава сельска-гаспадарчая, але ў Польшчы дужа дрэнна пастаўлена зямельная справа, дрэнна дзеля таго, што яна зусім не здаволіла патрэб і інтарэсаў сялянства, тых хто на ёй працуець. Зямельная справа, падаткі і іншае стварае незадаваленьне сярод шырокіх мас, але гэтае незадаваленьне *цярпімае*, яго могуць пераносіць гадамі.

Шмат горш стаіць справа з польскай валютай. Польскі злоты, што праўда, стаіць „добра", павышаецца, ўжо ацэніваецца аж 25000 польскіх марак, затое апошняя непаўстрымана ляціць уніз; даляр падскочыўшы вышэй двухсот тысячаў [тых-жа марак. Словам, павышаюцца, падаюць, падскакваюць і гэтая вясёласьць, крутуха польскай валюты не на дабро варожыць і ствараець сярод яшчэ шырэйшых мас *вострае* незадаваленьне. Дарагоўля ў выперадкі з даляраў павышаецца, на таварным рынку паніка. Прадпрыемцы выкарыстоўваюць сытуацыю і ў мутнай вадзе рыбку ловяць, фабрыканты правакацыйна хаваюцца ў адносінах да работнікаў. Цяжкі эканамічны стан прымушае рабочых да рашучай клясавай барацьбы. Рабочыя, вызваляючыся ад уплываў згоднікаў, выраўніваюць пролетарскі фронт. Першая хваля забастовак пракацілася па ўсёй Польшчы; за ёй пойдзе другая, больш дружная. У Лодзі, Чэнстахове ўжо праліліся работніцкая кроў... Ужо плялі ў нас плёткі, быццам работнікі ў Лодзі захапілі ўладу ў свае рукі.

Выразьней выдзяляецца падзел на два лягеры—сапраўдны правы і сапраўдны левы, і абодва рыхтуюцца да бою. Але сярод правых трывога. Вельмі ўжо пагражаючае суседзтва савецкіх рэспублік і рэволюцыйнай Нямеччыны. А на войска таксама няма вялікіх надзей. Там зусім адкрыта змагаюцца пілсудчыкі з эндэкамі і няма тэй суцэльнай вайсковасьці, адналітасьці. Барацьба гэтая да таго грозная для супакою Польшчы, што нават некаторыя эндэцкія газэты трубілі аб нейкім загаворы супроць цяперашняга ўраду.

Сучаснае становішча Польшчы даволі дрэннае. Плывець яна па бурлівым моры захоўня - эўрапэйскага палітыканства, плывець бязь руля і бяз ветразя.

— Państwo (дзяржаву) djabli biorą, — сказаў старшыня міністраў пан Вітас.

Р. Юргілевіч.

Пролетары, ня маюць чаго згубіць, апрача сваіх ланцугоў, а здабыць могуць увесь сьвет.

К. Маркс і Ф. Энгэльс.

Няма праступнасьці.

Нічуць не пазваляючы сабе крытыкаваць акт конфіскаты № 17 нашай газэты, ня можам ня выявіць з гэтай прычыны нашага шчырага зьдзіўленьня.

Мы глыбока пераконаны, што тут мела месца непаразуменьне, выклікание залішняй падазронасьцю ўладаў, магчыма, скрытай сьвядомасьцю сваей вінаватасьці перад беларускім народам, і дужа мала маючым падстаў у самым зьмесьце імкрымінуемага артыкулу.

Запраўды, — прыпомнім у скарочаньні запраўдны зьмест і сэнс артыкулу, які зьявіўся прычынай конфіскаты і пацягненьня рэдактара пад суд па 129 ст.К.К.

Вось у скарочаньні ход разважаньняў аўтора.

Жывое цела адзінага беларускага народу разрэзана папалам Рыскім Трактатам, але ад сьвядомасьці свайго адзінства і ад ідэальнай мэты аб'яднаньня абедзьвюх палавін, таксама як і ад ідэалу дзяржаўнай самадзейнасьці беларускі народ у асобе сваей інтэлігэнцыі адмовіцца ня можа.

Але дзеля таго, што Заходняя частка Беларусі, відавочна, **неазначана доўгі час** будзе знаходзіцца ў Польшчы, дык гэтае заданьне — аб'яднаньне абедзьвюх палавін, зьдзейсьненьне гэтага ідэалу незалежнасьці адкладаецца надоўга...

Высоўваецца другое бліжэйшае заданьне, ад якога адмовіцца нельга, бо тут — пагроза самому істнаваньню беларускага народу, як нацыянальнасьці.

Самы лёяльны грамадзянін — інародзец можа захаваць у душы ідэал незалежнасьці, як рабілі гэта самі палякі ўва ўсіх трох заборах... Ні адзін кодэкс у сьвеце не карае за гэта. У артыкуле калі й быў які-небудзь заклік, дык якраз заклік да асьведамлёнага і апраўданага актыўнага змаганьня за нацыянальнае самазахаваньне... Якраз наадварот — у артыкуле быў заклік, калі не прымірыцца з сумнай, з пункту гледжаньня ідэалу, запраўднасьцю, дык **палітычна-рэальна лічыцца з апошняй...**

Але, магчыма, артыкул рэкамэндаваў беларускаму грамадзянству якія-небудзь недазволеныя законам мэтады барацьбы за сваё самазахаваньне?

Якраз — наадварот!

Дзеля змаганьня з тымі зусім неправамернымі з пункту гледжаньня падстаў прававога гаспадарства і прынцыпаў дэмакратызму, знаходзячыміся ў супярэчнасьці з уласнай Констытуцыяй Польскай Рэспублікі мэтадамі ўрадаваньня, якія часта польская ўлада ў краі стасуе да беларускага народу, мэтадамі, маючымі яўную і адкрыта пастаўленую мэту дэнацыяналізацыі апошняга, — артыкул рэкамэндаваў беларусам **тольні і выключна легальныя мэтады, выпрацаваныя культурна-людзкім сужыцьцем**, у магутнасьці якіх, для захаваньня нацыянальнага вобліку і нацыянальнага адзінства, лепш за ўсіх пераканалася само польскае грамадзянства на сваім векавым досьледзе..

Проціў мэтадаў разьяднаньня, мэтадаў вівісэкцыі, г. ё. разсячэньня жывога нацыянальнага цэлага ў любым даным пункце народнага цела Заходняй Беларусі, мэтадаў, магчыма, фатальна прадрашоных „хірургічным" прынцыпам Рыскага Трактату, беларускаму грамадзянству рэкамэндаваліся **тольні мэтады аб'яднаньня, мэтады захаваньня жыцьця** — ў кожным даным пункце адышоўшай да Польшчы палавіны — ідэальна, нацыянальна — над-географічна, над-палітычна — адзінага цэлага Беларускага Народу!...

Няўжо-ж польскае грамадзянства ўжо забыла аб гэтай магчымасьці такога над-палітычнага, мэтафізычнага нацыянальнага адзінства, ў якім яно жыло **і захавала агульна-нацыянальнае жыцьце у працягу 150 гадоў!?**

Няўжо-ж польскае грамадзянства забыла аб магутнасьці ўсіх тых тых мэтадаў культурна-нацыянальнай лучнасьці, і тое, што захавала яму гэтае жыцьцё і гэтае адзінства ў чужых заборах, цяпер, зьдзейсьніўшы свой нацыянальны ідэал, праз вусны сваей незалежнай дзяржаўнай улады пічыць праступным для тых, хто апынуўся ў ягоным польскім заборы?!

Але-ж пэўна ні адзін судзьдзя ў Польшчы, нават тут на „Крэсах", дзе суд некаторымі прызываецца іграць палітычную ролю, ня стане на пункт гледжаньня ўлады, за гэтае конфіскаваўшай нумар нашай газэты.

Але магчыма, што гэтыя абвінавачаньні па адрэсе польскага грамадзянства і польскай улады ў Беларусі ня маюць падставаў і да беларусаў і грамадзянства і ўлада адносяцца так, як гэта напісана ў тым „Катэхізьме харошага дэмакратычнага тону", які завецца Польскай Констытуцыяй...

Думаю, што гэтага ня стане цьвярдзіць нават самы нясуменны з прадстаўнікоў і грамадзянства і ўлады... На тое, каб прызнацца ў праціўным, хваціць шчырасьці бадай у кожнага з іх...

Мы добра памятаем тую „праграму" **поўнага зьнішташэньня** Беларусі як такое, як нацыянальнае адзінкі, якую разьвіў на шпальтах мясцовага „Słowa" п. Уладыслаў Студніцкі... Ён прапанаваў там такія „турэцкія" мэтады барацьбы з мірным беларускім народам, нацыянальнае жыцьцё якога, як быццам, забясьпечана ўнутранымі і міжнароднымі абавязкамі Польскай Дзяржавы, якія павінны-ж мець якую-небудзь сілу і значэньне для Польскай Дзяржавы.

І гэты нумар „Słowa" конфіскованы ня быў.. Гэта з боку польскага грамадзянства.

Але гэта-б яшчэ нічога: ў кожным культурным грамадзянстве магчымы гэткія атавізмы людаедзтва. Шмат горш тое, што гэтая „турэцкая" праграма п. Студніцкага плянова да гэтага часу выпаўнялася тут польскай уладай... Не заходзячы далёка ў сумную для нас гісторыю, назавём апошняе праяўленьне гэтай палітыкі: задуманы разгром галоўнага „гнязда" беларускіх культурна-нацыянальных установаў у будынку быўш. Літоўскай Сэмінарыі...

Усё гэта паказвае на тое, што калі і былі якія-небудзь выразы ў інкрымінуемым артыкуле, дык яны з надбаўкай тлумачацца тым **растрывожаным да апошняй крайнасьці інстынктам самазахаваньня**, той пагрозай самай магчымасьці захаваньня нацыянальнага жыцьця, якая павінна-ж выклікаць проціў сябе элемэнтарную біолёгічную рэакцыю... Толькі да гэтай элемэнтарнай, неабходнай, здаровай рэакцыі і заклікаў артыкул беларускае грамадзянства, рэкамэндуючы, паўтараем, толькі легальныя, чыста культурна-грамадз-

кія мэтады і срэдствы змаганьня з пагрозай нацыянальнаму жыцьцю Заходняй Беларусі.

Заходняй Беларусі з прычыны яе прабываньня ў Польшчы, аб часе якога аўтор артыкулу выражаўся эвангельскімі тэрмінамі, імённа дзеля гэтага і прапанавалася **выпрацаваць сваю індывідуальнасьць** г. ё. зрабіцца вядомым цэлым, — іншымі словамі — ў пэўнай меры зьвязаць аб тым, што яна—Заходняя Беларусь — ня цэлае, а толькі палавіна цэлага...

Які-ж гэта „заклік да адарваньня часткі тэрыторыі...“ і інш. ?!

З прычыны гэтай неабходнасьці захаваньня і ўмацаваньня індывідуальнага адзінства Заходняй Беларусі **і прапанавалася беларускаму грамадзянству арганізаваць свой нацыянальны цэнтр у Заходняй Беларусі**... Што-ж гэта такое, калі ня іначай толькі выказаны заклік да выпрацаваньня падстаў культурна-нацыянальнай аўтаноміі г. ё. імённа таго, што стаіць у праграме Беларускага Пасольскага Клюбу, пад лёзунгам якой Беларускі Камітэт правёў выбары?! Што-ж гэта такое гэты заклік да арганізацыі свайго нацыянальнага цэнтру, як ня тое самае дамаганьне, якое **польскія прадстаўнікі у Ковенскім Соймe зварочваюць цяпер да Літоўскага ураду, ставячы у залежнасьці ад выпаўненьня гэтага мінімальнага дамаганьня сваё падтрыманьне гэтаму ураду?!**..

Думаем, што беларусам можна пазволіць сабе тое, чаго дамагаюцца сабе палякі ў Літве...

Але артыкул дамагаецца ад улады шмат меншага: г. ё. зусім нічога!

Артыкул вымагае **усяго гэтага** толькі ад самага беларускага грамадзянства.

Артыкул кажа яму: калі хочаш быць і застацца жывым у польскім жываце, дык змагайся з яго асымілюючымі сокамі тымі-ж вернымі і збаўляючымі мэтадамі, якія забясьпечылі самазахаваньне апынуўшамуся адразу ў трох жалезных жыватох — разрэзанаму на часткі польскаму народу...

Артыкул наш быў поўны пакаяньня і самабічаваньня за тое, што так мала робіцца дзеля гэтай гераічнай барацьбы культурнымі срэдствамі аб'яднаньня беларускім грамадзянствам...

За гэтае артыкул выклікаў нараканьні з боку некаторых сяброў беларускага грамадзянства.

Сумная праўда аказалася калючаю на абодва бакі...

Але паказаць на тое, што ёсьць, — першы шаг да дзеяльнасьці...

"Голасна заявіць аб тым, што ёсьць" — вось па Ласалю пачатак кожнай творчай барацьбы.

Горш за ўсё хаваць тое, што ёсьць...

Праўда — першы варунак грамадзкага здароўя.

І калі моцна сказаная праўда хоць трошкі акажа дзейнасьць у абодвых кірунках — і на беларускае грамадзянства і на польскую палітыку ў сэнсе яе гуманітарызацыі, дык наш артыкул зрабіў сваю справу... нават у конфіскованым нумары нашай газэты...

Але з тым мы зусім ня можам пагадзіцца, гэта з тым, што ў артыкуле ёсьць хаця-б найменшыя элемэнты праступнасьці, ня кажучы ўжо аб прызнаках праступленьня, прадбачанага ст. 129 К. К., па якой рэдактар цягнецца да адказнасьці.

Мы глыбока пераконаны, што пракурорская ўлада, прачытаўшы ўважна артыкул адмовіцца ад абвінавачаньня, якое зьяўляецца чыстым непаразуменьнем.

Вёска сьпіць.

Работніцкі рух у Польшчы досіць моцна арганізованы, шмат разоў паказаў ён сябе ў сваім змаганьні з капіталістамі. Хаця-ж П. П. С. траціць свае ўплывы сярод работніцкіх масаў, але сама работніцкая кляса ўжо прывыкла да змаганьня, ўжо зразумела, што ў яднаньні сіла.

Саўсім ня тое бачым мы на нашай вёсцы.

Дзе дружная грамада сялянскай? Дзе арганізованасьць вёскі, якая магла-б прыняцца за барацьбу з панамі-землеўласьнікамі, дамагаючыся свае галоўнае мэты—бясплатнае перадачы зямлі для ўсенароднага карыстаньня? — Няма нічога. Вёска сьпіць. Жнец і косіць, арэць і барануець, ды толькі на бакі пазірае, ці ня прыйдзе хто, ці не паможа. Ужо касіць няма чаго, бо сенажаць падзелена на кавалкі, якія ня могуць даць сена на адну карову. Ужо хлеб трэба есьці аберагаючыся, бо дзьве-тры дзесяціны на дзевяць-дзесяць душ сям'і ня могуць пракарміць. Ужо сына — памоцніка ў гаспадарцы трэба выпіхаць з хаты ў далёкую Амэрыку на заробак, бо яму няма места на роднай зямлі....

Ды што казаць, шмат чаго зрабілася і робіцца такога, за што селянін паскрабець за вухам дый кажа:—Ось дажыліся, ліха яго бяры. Яшчэ гэтак кепска, здаецца, ніколі ня было. Але толькі ў многім сама вёска вінавата. Замкнулася яна ў сваім вясковым закалдованым кругу, ды гібець у бясчынальнасьці.

— Школы беларускай няма,—кажуць сяляне, а польская „псуець“ мазгі дзецям, дык ня хочам іх пасылаць туды. І сядзяць, чакаюць, пакуль нехта дасьць школу, дасьць зямлі, дасьць збавеньне, паратунак.

Трэба вёсцы з вёскай зыліцца, гміне з гмінай, а разам, каб цэлы павет дружнай, арганізованай грамадой дамагаўся свае мэты, паляпшэньня свайго цяжкага жыцьця. Ня трэба думаць толькі пра свой куток, а ўзірацца на падзеі ўва ўсім сьвеце. Толькі апіраючыся адзін на другога, зможам мы сваё гора народнае, нашу беларускую ўсенародную бяду—безьзямельле і нацыянальнае прыгнячэньне.

А ў сваім змаганьні з панамі-землеўласьнікамі, мусім мы апірацца на работніцкую клясу. Таму мы слабыя, што кожны ідзе асобна: работнікі сабе, а сяляне сабе. Мо ў другіх гаспадарствах, дзе сялянства папраўдзе зьяўляецца дробнай буржуазіяй і немагчыма цеснае яднаньне паміж работнікамі і сялянамі. Але гэтага няма ў нас на Беларусі, дый ува ўсёй Польшчы. Тутака беднатa вясковая нічым ня розьніцца ад беднаты мястовае.

Ось таму нам разам трэба ісьці, бо выпадае адна дарога.

Чым хутчэй беларускія сяляне паразумеюцца з беларускімі, польскімі і жыдоўскімі працаўнікамі, тым хутчэй здабудуць яны паляпшэньне сваей долі. Бо вялікая сіла ў яднаньні.

Красавік.

Палітычныя падзеі.

Фашызм у Польшчы.

Мы нярaз ужо пісалі, што імкненьне буржуазіі да захвату і ўмацаваньня ўлады выключна ў сваіх руках ёсьць зьявішча якое характэрызуе той пэрыяд развіцьця капіталізму, калі ён, будучы зруйнованым у часе сусьветнай вайны, прымушаны для сваей адбудовы зрабіць максімум высілкаў, каб павялічыць да апошняй магчымасьці вышэк працоўных, абсалютна пазбавіўшы іх уплываў на ўрад, вырваць тыя заваяваньні працоўных, якія ў пэрыяд „дэмакратызму“ буржуазія сама лічыла падставамі конституцыйнай прававой дзяржавы. І чым больш зруйнованы капіталізм у даным краі, тым мацней у ім імкненьне буржуазіі да дыктатуры. У Амэрыцы, гаспадарчы апарат якое ў часе вайны толькі ўмацаваўся, зусім няма мовы аб фашызьме. У Англіі найменей пацярпеўшай ад сусьветнай вайны, спакойна гаворaць аб магчымасьці конституцыйнага пераходу ўлады ў рукі работніцкай партыі (Labour Party), які, папраўдзе кажучы, зусім не пагражае істнаваньню капіталістычнага ладу.

Зусім інача стаіць справа ў тых краёх, дзе капіталістычная гаспадарка зруйнована вайной, як у Францыі, Нямеччыне і Італіі. Тут фашызм праяўляецца на кожным кроку, а разам з тым расьце і рэвалюцыйная сьвядомасьць пролетарыяту. Польшча ня робіць вынятку з гэтага правіла. Імкненьне буржуазных правых партыяў да бездзеяснага панаваньня для ўсіх ясна; але абсалютнай большасьці ў парлямэнце яны ня маюць і зрабіць гэтае пад прыкрыцьцём фігавага лістка законнасьці няма магчымасьці. Застаецца шлях аружнага перавароту, як гэта было зроблена Мусолініў Італіі. Вось дзеля чаго істнуе шмат розных тайных чорнасоценна-фашыстоўскіх арганізацыяў, якія пры першай лепшай магчымасьці пастараюцца захапіць уладу ў свае рукі.

„Robotnik“ абвяцаў надрукаваць рад дакумэнтаў, раскрываючых дзейнасьць і мэты гэтых арганізацыяў і ў № 206 падае даныя, датычачыя арганізацыі пад назвай „Pogotowie patryjotów polskich“.

Перад першым траўня баявыя аддзелы гэтай арганізацыі таксама, як і „Liga Obrony Konstytucji“ у Варшаве атрымалі загад, каб у *дзень першага траўня справакаваць уліччныя бойкі паміж P.P.S. і камуністамі, а перад усім разьбіць паход камуністаў.*

Праграма „Pogot. Patr. Polskich“ мае гэткія постуляты: ў вобласьці ўнутранай палітыкі усьведаміць усіх польскіх патрыётаў, што сучасны выбарны закон дужа дрэнны і трэба яго зьмяніць так, каб выбіранымі да Сойму і Сэнату былі толькі *запраўдныя гаспадары* Польскай Дзяржавы, а ня элемэнты чужыя (чытай: нацыянальныя меншасьці); выбіраць да Сойму могуць толькі асобы, скончыўшыя ня менш 4 клясаў урадовых школаў, а ў сэнат з высшай адукацыяй. Імкнуцца да безумоўнага змаганьня з рэвалюцыйнымі партыямі, як напр. камуністычнымі сацыяль-рэвалюцыйнымі, жыдоўскімі і інш. З жыдамі трэба лічыцца, як грамадзянамі чужой дзяржавы і пазбавіць іх усіх праваў. У школах абмежаваць процэнт нацыянальных меншасьцяў. Абсалютна ламаць і ніштожыць палітычныя забастоўкі. Каб не стварыць незадавольства шырокія сялянскіх масаў, падтрымліваць *дабравольную парцэляцыю, захоўваючы асьцярожнасьць,* каб ня выклікаць эканамічных патрасеньняў.

У вобласьці эканамічнай палітыкі „Pogotowie“ жадае зьнясеньня ўсіх аграніченьняў у прамысловасьці і гандлі, поўнай свабоды і ўрадовай дапамогі для іх, адмены ўсіх манаполяў і этатызмаў, аддачы ў арэнду прыватным суполкам жал. дарог, почты і інш., падтрымліваць проф. саюзы толькі маючы нацыянальна-польскі характар, *забароны усіх эканамічных забастовак* і г. д.

У справах „дзяржаўна-творчых“ „Pogotowie“ прапануе сачыць, *выяўляць і усялякімі спосабамі прасьледаваць усялякіх бандытаў (??), палітычных тэрорыстаў і ворагаў польскай дзяржаўнасьці.*

Вось у скарочаньні праграма польскіх фашыстаў. Гэта точная копія праграмы італьянскіх фашыстаў, дапасованая да спэцыяльна-польскіх варункаў. Яна занадта ясна сама па сабе, каб трэба было рабіць якія-небудзь паясьненьні да яе.

Язьвіч.

ПОЛЬШЧА.

Старшыня міністраў Вітас у часе прабываньня ў Пазнані адбыў дужа сакрэтную нараду з Раманам Дмоўскім. Некаторыя газэты зьвязаваюць гэтую нараду з магчымымі пераменамі ў міністэрстве заграничных справаў.

Рэдактар „Kurjera Porannego“ пацягнуты да судовай адказнасьці за артыкукл у № 206 гэтай газэты.

Забастоўка гарадзкіх работнікаў адложана з прычыны пасрэдніцтва міністэрства працы.

С. С. С. Р.

Камісіяй В.Ц.И.К-а звольніла за апошнія часы з маскоўскіх вастрогаў 2.500 засуджаных за рэзныя выпадковыя праступленьні.

Адкрыты транспарт праз С.С.С.Р. міжнародная паштовай корэспондэнцыі паміж Кітаем і Заходняй Эўропай.

Украінізацыя школы на Украіне робіць посьпехі. у шмат якіх майсцох лік школаў на украін.мове дасягае 90%

У Тыфлісе адбылася конфэрэнцыя былых меншавікоў, на якой было прадстаўлена каля 2.000 работнікаў. Пастаноўлена распусьціць меншавіцкую арганізацыю і стаць пад сьцяг Камінтэрну.

НЯМЕЧЧЫНА.

Адстаўка кабінэту Куно ёсьць пытаньнем найбліжэйшых дзён. Як кандыдатаў на канцлера называюць прэзыдэнта парлямэнту Лебэ, Штрэзэмана, Сэвэрынга і Носкэ. Есьць падставы думаць, што кабінэт будзе коаліцыйным і ў склад яго ўвайдуць усе партыі, пачынаючы ад нямецкай народнай партыі і канчаючы

Працы нашых матурыстаў.

Характарыстыка мяшчанства у творах Ф. Аляхновіча.

Да апошніх часоў беларускія пісьменьнікі пісалі толькі аб вёсцы. Яны малявалі жыцьцё ў вёсцы, яе звычаі, радасьць і гора. Аб месьце ня пісаў ніхто. Першы пачаў пісаць Багдановіч—пясьняр места, але ён малюець вонкавую прыгожасьць места, аб яго жыцьці, аб яго звычаях ён нам амаль што нічога не гаворыць. Першы пачаў маляваць жыцьцё места Аляхновіч. Ён даець нам у сваіх драмах абраз жыцьця мяшчанства, малюець яго імкненьні, яго жаданьні так ясрава, так рэальна, што здаецца нам быццам мы гэтага ня чытаем, але бачым у рэальным жыцьці. Каб пазнаёміцца з тым мяшчанствам, прыглядзімся бліжэй да твораў Аляхновіча.

У „На Антокалі“ сустракаемся са Сьліжыкам Вінцэнтам, натурай нязлоканай, каторы любіць выпіць і знаходзіцца крыху пад уплывам жонкі Міхаліны. Яна не баіцца навет пайці ў шынок і выцягнуць яго адтуль сілком і прывясці яго дамоў, а ён стараецца толькі супакоіць яе. Міхаліна кажа да п'янага Вінцэнта; „з венікам пайду, венікам асьвячу цябе“, а ён кажа: „не, ты гэтага ня зробіш, бо ты добрая кабета“ і хоча абняць яе. З гэтага бачым тое становішча, якое займае ў хаце Міхаліна і якое Вінцэнт. Гэта ясна, і няма аб чым гаварыць. Соцыяльныя варункі так узгадавалі як Міхаліну, так і Зосю, што для іх найвялікшым шчасьцем у жыцьці ёсьць грошы: „бяз грошай няма і каханьня“. Гэтыя словы вельмі характэрны. Яны паказваюць нам усю душу, усе ідэалы гэтай маладой дзяўчыны. Дзякуючы гэтым словам, мы разумеем, чаму яна згаджаецца выйсьці замуж за некаханага Радзівіловіча, ведаючь, што ён грошы атрымае з Амэрыкі, і чаму яна кідаець яго і вяртаецца да Язэпа, бо даведалася, што гэта была абмылка, і што ён грошай не атрымаў. Радзівіловіч быў чыноўнік—гэта чалавек слабаумны, затуканы начальствам, без высшых інтарэсаў, каторы лятуцеў толькі аб сямейным шчасьці. Жыцьцё навучыла яго быць асьцярожным і таму ён ня так хутка паверыў, што ён грошы атрымаў з Амэрыкі, але ўрэшце паддаўся пакусе і паверыў у гэта, пачаў нават думаць аб тым, што купіць маёнтак, як толькі грошы атрымае. Наагул, ён чалавек слабахарактарны. Больш сьветлая асоба паміж імі гэта Язэп, натура няглыбокая, але цэльная. Ён кахае Зосю, ненавідзіць тыя грошы, за якія можна чалавека купіць, але любіць ён працу. Бабы намалёваны ў „На Антакалі“ гэта „кумушкі“, каторыя любяць пагутарыць і паплёткаваць.

Падобны да гэтых тыпаў асобы „Шчасьлівага мужа“, ў каторым выводзяцца, апрача тыпаў, падобных да тыпаў „на Антокалі“, яшчэ і іншыя асобы, каторыя запаўняюць абраз мяшчанства. Тое самае разумеецца, можна казаць і аб рэшце твораў Аляхновіча.

Гаўдэнт падобен да Вінцэнта: таксама любіць выпіць, але знаходзіцца пад мацнейшым уплывам сваёй жонкі Магдалены, чым Вінцэнт. Магдалена—асоба хітрая і фальшывая, Гаўдэнт слухаець яе ўва ўсім; ён робіць усё ў хаце, бо „Магдзя ня хоча рукі пэцкаць“. Пышка і Пышка людзі зусім неразьвітыя, ня ведаюць навет, калі трэба маўчаць, калі гаварыць. Мацальскі—гэта проста жулік, але разумны. Ён бачыць тую пашану, з якой мяшчанства адносіцца да тытулаў і ён карыстаецца гэтым і выдаець сябе за графа. Магдалена палюбіла яго і прыйшла, дзякуючы таму, што лічыла яго графам. Што датычыцца Уршулі, дык яна бы пайшла ня толькі за графа, але і за простага мешчаніна, каб толькі кліклу яе. Мяшчанства вучыць сваіх дзяцей дзеля таго толькі, каб маглі паказаць другім, што яны вучоныя, іграюць і г. д. Прыкладам можа служыць Мяшочуха і дачка. Але назаўсёды мяшчанства ня можа застацца ў гэтых межах. Пачынаюць паяўляцца адзінкі, каторыя паднімаюцца вышэй роўня мяшчанскай масы і імкнуцца пацягнуць за сабой і гэтую масу. Але спачатку яны яшчэ слабы,

на злучанай партыі соцыялістычнай. У склад кабінэту ня ўвойдуць крайнія правыя-нацыяналісты і крайнія левыя-камуністы.

Парлямэнт Рэспублікі склікаецца на 8-га жніўня.

„Der Morgen“ паведамляе, што каля Потсдаму ў суботу сабраўся на рынку вялікі натаўп людзей, які дамагаўся, каб урад энэргічна выступіў проціў дарагоўлі. У лучнасьці з гэтай дэмонстрацыяй дайшло да забурэньняў, у часе якіх разграблена шмат склепаў з правізіяй. Пасьля сабраньня, арганізованага камуністычнай партыяй, натоўп з 5.000 асоб сабраўся перад вастрогам, дамагаючыся звальненьня палітычных арыштованых. Вастрожная варта замкнула браму і выклікала паліцыю. Дайшло да паважных спатычак. Натаўп прабаваў штурмаваць вастрог. Паліцыя пачала страляць. Дзьве асобы забіты, а 7 цяжка паранена, шмат асоб лёгка паранена, 15 чалавек арыштована. Пасьля маніфэстацыі дэмонстранты сіліліся дастацца да готэлю, дзе адбываліся нарады земляўласьнікаў, думаючы, што там адбываецца сабраньне фашыстаў. Паліцыя разагнала дэмонстрантаў.

У Бэрліне на мітынгах прамоўцы-камуністы жадалі адстаўкі Куно і ўвядзеньня дыктатуры пролетарыяту. Яны завяралі, што Савецкія Рэспублікі, ў выпадку зьдзейсьненьня камуністычных плянаў, абяцаюць дастаўляць збожа ў Нямеччыну.

У нядзелю ў Бэрліне арыштована 108 асоб за учасьце ў забароненых дэмонстрацыях і за праціў уладам. Усе арыштованыя пасьля былі звольнены.

У Брэслаўлі адбыўся вялізарны мітынг, які быў зарганізованы праз камуністаў. Мітынг адбыўся у поўным парадку.

У Баварыі дайшло да крывавых боек паміж фашыстамі і антыфашыстамі.

У Дрэздэне арыштована 83 асобы, належачых да монархічных арганізацыяў.

ФРАНЦЫЯ.

Бэльгійскі ўрад на жаданьне француcкага ўраду ў апошні момэнт зьмяніў рэдакцыю адказу на ангельскую ноту, згаджаючыся з пунктам гледжаньня Францыі. Францускія і Бэльгійскія адказы ўручаны ангельскаму ўраду. Ангельскія прапазыцыі, па інфармацыях палітычных колаў, не спаткалі спогаду ў Парыжы, Брусэлі і Рыме.

Соцыялістычныя партыі і проф. саюзы абходзілі ўгодкі забойства Жорэса.

АНГЛІЯ.

Старшыня міністраў Бальдвін вярнуўся ў Лёндан. Зараз-жа сабралася Рада Міністраў, дзе абгаварваліся справа рэпарацый і справа безработцьця ў Англіі. Спадзяюцца, што ў чацьвер распачнуцца спрэчкі ў справе францускага і бэльгійскага адказаў на паседжаньні парлямэнту.

З прычыны выключэньня з парлямэнту некалькіх паслоў работніцкай партыі, перад будынкам парлямэнту адбыліся паважныя дэмонстрацыі работнікаў.

Сінайская конфэрэнцыя.

У Сінаі адбываецца конфэрэнцыя дзяржаў Малой Антанты; паміж дзяржавамі учасьніцамі конфэрэнцыі пануе поўная згода. Разглядалася справа будучага сабраньня Лігі Нацый, на якім Малая Антанта будзе падтрымліваць кандыдатуру Бэнэша ў Раду Лігі, разглядаліся таксама розныя палітычныя і гаспадарчыя пытаньні і адносіны да другіх дзяржаў.

Газэта высылаецца усім падпішчыкам рэгулярна, апрача конфіскованых намяроу.

Хто з падпішчыкау не адтрымлівае, просім паведамляць аб гэтым адміністр. „Нашага Сьцягу“.

Агляд жыдоускай прэсы.

(„Праіграная бітва“).—Пасол Выгодзкі аб Пілсудскім і арганізованым пролетарыяце.—„Жыдоўская Хьена“).

За праграную бітву лічыць „Unser Folkszeitung“ паядынак, які адбыўся ў мінуўшым тыдні паміж панам Сэйдай, выступаўшым з сваім экспозэ і прадстаўніком лявіцы п. Домбскім.

Вось цікавы адрывак артыкулу, пад загалоўкам „Праграная бітва“:

„.... Па сутнасьці няма прынцыповай розьніцы паміж унутранай і замежнай палітыкай дзяржавы. Хто вядзе рэакцыйную палітыку ў краі, той павінен таксама быць рэакцыйным і шовіністычным і на міжнародным грунце, а таксама павінен быць кожную мінюту ўзброеным з галавы да ног. Хто-ж стаіць за свабодалюбівую, дэмакратычную палітыку ўнутры, той мусіць імкнуцца, каб жыць у згодзе і быць у нармальных адносінах эканамічных і палітычных з усімі суседзямі. Той таксама павінен імкнуцца да звальненьня масаў люднасьці ад вялікага цяжару, які зьвязаны з ваеннымі выдаткамі і руйнуе край, паралізуючы ягоную магчымасьць разьвіцьця.

Нашыя лявіцоўцы зьяўляюцца толькі дэмакратамі ў справах унутранай палітыкі. У справах-жа замежнай палітыкі стаяць яны фактычна на тым самым прынцыповым грунце, што і правіцоўцы.

Газэта робіць такі вывад:

„На грунце загранічнай палітыкі лявіцоўцы будуць праіграваць кожную бітву з правіцай, пакуль не зразумеюць, што замежная палітыка ёсьць толькі працягам унутранай палітыкі і што без запраўднай дэмакратычнай палітыкі на вонкі немагчыма вясьці свабодалюбівай палітыкі ўнутры краю“.

У „Unser Frajndzie“ знаходзім артыкул пасла д-ра Выгодзкага пад загалоўкам „Дзяржаўная машына ня рухаецца“. Характарызуючы умову паміж Хьенай і Пястам, пасол Выгодзкі піша:

„Новая пара здаецца толькі цяпер пачынае заўважваць, што істнуе справа: Пілсудскі і зарганізованыя работнікі. Ня можна на гэтую справу так махнуць рукой і бязумоўна адыграе яна яшчэ вялікую ролю ў найблізшай будучыне ў Польшчы.

.... Пры вялікіх уплывах, якія мае Пілсудскі ў Польскім войску, сярод работнікаў і наагул у краі і пры ягоным нязломным і консэквэнтным характары ясна, што ён яшчэ не сказаў свайго апошняга слова і што ён распачынае новую карту ў падзеях Польшчы“.

„Unser Folkszeitung“ стараецца даказаць, што няма ніякай розьніцы паміж Хьенай польскай і жыдоўскай. Доказам гэтага было паседжаньне Соймавай фінансавай камісіі, на якім абедзьве Хьены галасавалі разам у справе падатку на маемасьць.

Згодна гэтай газэты:

„для спэкулянтаў усіх народаў „нацыянальныя інтарэсы“ концэнтруюцца там, дзе знаходзяцца іх.

М. Г.

З Польскага Сойму.

На паседжаньні Сойму 31 ліпня прынята ў трэцім чытаньні устава аб компэтэнцыі новага міністэрства зямельных рэформаў і ў другім чытаньні устава аб фінансах самаўрадаў.

Далей пасол **Рагуля** (Бел.) падтрымліваў сьпешнасьць прапазыцыі Беларускага Пасольскага Клюбу ў справе адмены адміністратыўнага загаду Дэлегата Ураду на Віленшчыну аб пераходзе ўва ўладаньне дзяржавы дамоў пры Вастрабрамскай вул. № 9 і інш., у якім, выдажыўшы гістарычную мінуўшчыну Базыльянскіх муроў, вядомую нашым чытачом з артыкулу ў папярэднім нумары, лічачы загад Камісара Ураду з праўнага боку спрэчным, Бел. Пас. Клюб, прыймаючы ўсё гэтае пад увагу і тое, што шмат беларускіх культурных і прасьветных арганізацыяў будуць выкінуты на брук,—прапануе ўраду ўстрымаць выкананьне гэтага загаду да часу разгляду гэтай справы праз Суд.

Ніхто з паслоў проціў сьпешнасьці прапазыцыі ня выступіў, але сьпешнасьць усё-ж такі была адкінута.

Пасол кс. **Адам Станкевіч** у камісіі загранічных спраў унёс прапазыцыю, дамагаючуюся, каб урад якнайхутчэй прадставіў Сойму проект уставы аб рэкомпэнсацыі малазямельных сялян і мястэчак, пазбаўленых часткі сваіх грунтаў праз Польска-Савецкую граніцу, шляхам надзяленьня іх зямлёю, што засталася пасьля грамадзян Савецкай Беларусі, альбо праз парцэляцыю прыватных і дзяржаўных маёнткаў, згодна з уставай аб зямельнай рэформе. Прапазыцыя перапслана ў зямельную камісію.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

З Віленскага Жыцьця.

Базыльянскіх муроў пакуль не адбяруць. У зьвязку з паведамленьнем Дэлегатуры ўраду аб тым, што Базыльянскія муры пераходзяць пад урад, па горадзе разышліся погаласкі быццам беларускія установы ў хуткім часе маюць быць выкінуты з гэтых муроў. Паперэджаем, што погаласкі гэтыя ня маюць ніякіх падстаў, бо аб справе гэтых муроў нашы паслы падалі інтэрпэляцыю і, пакуль суда ня было, ня можа быць гутарак аб высяленьні. Беларусы зусім праўна займаюць гэтыя муры, але хоць-бы суд і прызнаў іх за ўрадам дык у ніякім выпадку раней году перадача муроў ня можа адбыцца.

Конфіската „Lietuvos Rytai“. Па загаду камісара ўраду 31-га ліпня сканфіскованы № 35 літоўскай газэты „Lietuvos Rytai“ за артыкул: „Новае лета—новыя лісты“.

У нядзелю 12 жніўня ў Радашковічах адбудзецца беларускі спэктакль. Рыхтуецца п'еса ў 3-х актах „Пан міністар“ пры ўчасьці аўтора п'есы гр. Аляхновіча. Як нас паведамляюць трупа гэтая мае паставіць цэлы рад спэктакляў у Маладэчне, Гарадку і Вялейцы.

Замест арыштованага пасла Каліноўскага прыняў пасольскі мандат чарговы кандыдат па сьпіску № 16 беларус Паўла Валошын.

Судовыя справы.

Працэс „Саюзу Пролетарыяту местау і вёсак“.

(Гл. № 19).

Трэці дзень (26. VII. 1923 г.)

Абаронца ў $2\frac{1}{2}$ гадзіннай прамове амаль і ня ўжывае тых даволі рыторычных момэнтаў якія чуваць было ў прамове Пракурора, але лёгіка абаронцы цьвёрдая, як сталь, ён практычным розумам разьбірае ўсе довады абвінавачаньня за і проці і робіць неаспораны вывад, што прыналежнасьць абвінавачаных

цяжка ім плыць проціў цячэньня, і яны гінуць. Усё-ж ткі лічба адзінак павялічваецца, сіла іх расьце, і разам з ёй іх уплыў на масу, яны пачынаюць вясьці за сабой масу да прагрэсу. Цяжка яшчэ цягнуць, але можа з часам стане лягчэй.

Прыкметная розьніца ёсьць паміж Сымонам (Страхі Жыцьця) і разгледжанымі ўжо тыпамі. І ён п'ець, але ён стаіць вышэй ад іх, ён лятуціць аб якіх-то ідэалах моладасьці, але ён яшчэ слабы, і гэтае балота, з каторага ён хоча вырвацца, цягне яго да сябе і ўсасывае. Таксама гіне і Юзя. Яна не магла глядзець на галодную сям'ю і, ня маючы іншага способу зарабляць на хлеб, яна прымушана выйсьці на вуліцу, ахвяраваць сябе дзеля сям'і. Не яна вінавата ў гэтым, а тыя соцыяльныя варункі, каторыя стварылі гэтае палажэньне. Таксама нельга лічыць вінаватым і Казюка за тое, што кінуў Юзю пасьля таго, як яна пайшла на вуліцу. „Мы мужчыны, самы брудныя, дзеля таго можа быць любім чыстату ў кабетах“, — так кажа Казюк. Цяпер ён ня можа яе любіць, як кабету, але толькі, як сястру, жаласьліва. У ёй засталіся два выхады: або далей ісьці пачатым ужо шляхам, або парвацца зусім з жыцьцём. Выбрала яна апошняе. Больш моцны ўжо Юрка: яго ідэі ўжо ясныя, не як лятуценьні Сымона. Яго інтарэсы не асабістыя, эгоістычныя, але агульна-людзкія. Таксама на вышэйшы ровень паднялася кабета — Людвіка. Яна ідзе сьледам за Юркай. Але моцная яшчэ опозыцыя (матка Людвікі), консэрватызм іх глыбокі і таму Юрка сваіх ідэалаў не дасягае і гіне. А час ідзе, абставіны мяняюцца і людзі мяняюцца. Слабее фронт мяшчанства, яно пачынае дзяліцца. Праўда, ёсьць яшчэ у ім Паўліны, і такіх яшчэ шмат, але паяўляюцца ужо Костусі, каторыя пад уплывам такіх, як Васіль, пачынаюць таксама верыць у новыя ідэі, а можа з часам пойдуць Васілю на дапамогу. Васіль („Нясконччаная драма)“ чалавек ідэйны, гатовы ахвяраваць сваім сямейным шчасьцем, нават жыцьцём дзеля справы нацыянальнай. Ён стаіць моцна на сваім становішчы і не баіцца, што мяшчанства можа ўсасаць яго, як Сымона. Яго ўплыў ужо прыкмецен. Ня толькі Ядвіга, але і Костусь, гэтае ўвасабленьне масы мяшчанскай і ён паддаецца гэтаму ўплыву. Ядвіга, каторая ўвесь час перашкаджае Васілю працаваць, занятая толькі справамі асабістымі, ўрэшце даець яму ісьці ў Менск і дае яму нават свае грошы, грошы апошнія. Чаму яна не паднялася да паглядаў Васіля, як Людвіка? Бо соцыяльныя варункі перашкаджалі гэтаму. Беднасьць, дзіця — ўсё гэта не дало Ядвізе магчымасьці адарвацца ад прозы жыцьця. Нейкі ўплыў меў Васіль і на Костуся. Спачатку Костусь так гаворыць Васілю: „нашто церабіць „новы шлях“? няўжо-ж не лепей кінуцца ў хвалі жыцьця і плыць туды, дзе большасьць“? Але хутка і ён мяняецца. Калі Васіль зьбіраецца ісьці ў Менск, ён кажа яму: „ідзі!“ „Вера — наша сіла“— кажа яшчэ раней Васіль, і гэтая вера настолькі моцная была, што і на іншых мела ўплыў, і яны таксама паверылі. Але ня ўсе паверылі, Ёсьць у мяшчанстве і Паўліны — гэта больш консэрватыўная частка мяшчанства, на іх Васіль уплыву яшчэ ня меў. Іх застой, іх консэрватызм такі глыбокі, што такім ціхім эволюцыйным парадкам, толькі тэорыяй іх разбудзіць цяжка будзе, бо старыя традыцыі ў іх моцна трымаюцца яшчэ.

Вось маем мы перагляд галоўных твораў Аляхновіча. Прыгледзіўшыся бліжэй да іх мы пабачым жыцьцёвасьць гэтых тыпаў. Мы пабачылі іх консэрватызм, іх культурны застой, але з другой стараны, мы пабачылі і пачаткі прагрэсу ў гэтым мяшчанстве: паяўляюцца адзінкі, каторыя хочуць разбудзіць гэтае мяшчанства ад яго сну. Цяжка даецца гэта ім, але усё-ж такі даецца.

Б. Каплан.

ніч ым не даказана.

Я нябуду адказаваць на прамову п. Пракурора, пачынае абаронца. Мае палітычныя перакананьні знаходзяцца зусёды вонках дзьвярэй гэтае залі, а гадоў 30 назад і я браў удзел у палітычна-рэвалюцыйным руху. Эканамічная навука, палітычная эканомія дый самы ход гісторыі соцыялістычнага руху саўсім пярэчыць прадмове Пракурора.. Соцыялістычны рух адразу пайшоў па двох кірунках.

Суду прыходзіцца выслухаць цэлую лекцыю аб соцыялістах Эўропы, аб тактыцы іх і полеміцы паміж галавамі розных кірункаў у соцыялістычнай літэратуры. Называюцца імёны Каўцкага, абодвых Адлераў, Бэрнштэйна, Баўэра і нябожчыка Жорэса, як яркага працаўніка соцыялістычнага міністэрыялізму.

Правыя соцыялісты гавораць аб згодзе „рука ў руку" з буржуазіяй аж да міністэрыялізму. Левыя— проці якой-бы то ні было коаліцыі з буржуазіяй. Усе соцыялісты прызнаюць дыктатуру пролетарыяту, але правыя адсоўваюць яе далёка ў будучын да захапленьня большасьці ў парлямэнтах, каб тады, як буржуазная меншасьць парлямэнтарыяў здасцца устанавіць пролетарскую дыктатуру на пераходны час. Іншыя імкнуць да ўвядзеньня адразу дыктатуры прол. Дзе-ж прызнакі гвалтоўных прыёмаў з боку абвінавачаных? Дыктатура пролетарыяту не зьяўляецца манаполем камуністычнае партыі. Саюз Пролетарыяту не падходзіць пад арт. 126 Карнага Кодэксу, тады як камуністычная партыя гэтым артыкулам караецца. Абаронца не разумее, якім чынам да абвін. Браўдэ можна прыстасаваць 126 арт., а да іншых абвін. арт. 132? Па структуры сваёй Саюз Пролетарыяту мест і вёсак, мае пэўную аналёгію з нарадовай дэмакратыяй, у якой народнацыянальны саюз зьяўляецца ядром, як партыя, а да нарадовай дэмакратыі адносяцца розныя сходныя ў розных пунктах праграмы гэтага саюзу элемэнты, партыйнай праграмай саюзу не зьвязаныя, як не зьвязаны Саюз Пролетарыяту мест і вёсак праграмаю камуністычнае партыі. У Польскай Рэспубліцы не забараняецца свабода пераканьняў. Камуністам можна быць у Польшчы. Правам забараняецца належаць да камуністычнае партыі, а самых найменшых довадаў прыналежнасьці абвінавачаных да гэтай партыі няма. Сьведкі Стэцкі і іншыя, па сваей некомпэтэнтнасьці не зьяўляюцца экспэртамі, каб гаварыць аб партыйнай прыналежнасьці абвінавачаных. Суд заўсёды кладзе на вагі справядлівасьці толькі самае дзеяньне абвінавачанага, а не яго будучае, ці мінулае. Сьведка Стэцкі сказаў відочную няпраўду аб выступленьні абв. Эпштэйна проці злучэньня віленскіх профэсыянальных саюзаў з варшаўскімі. Сьведка Заштаўт паказаў якраз саўсім адваротнае—Эпштэйн Аўсей быў амаль што адным з ініцыятараў гэтага злучэньня. Аб выступленьнях Эпштэйна за злучэньне саюзаў паказаў цэлы рад іншых сьведкаў. Якім-ж ж рэчавым доказам можа быць брашура „Камунізм Энгэльса", знойдзеная ў аднаго з абвінавачаных, калі брашура гэта можа быць выдана папольску саўсім легальна. Жадаючы пра бальшавікох паступіць на службу ў міліцыю, Аўсей Эпштэйн падпісаў анкетны ліст і ў графе аб партыйнасьці назваў сябе „сочувствующим комунизму", але-ж гэта ніякім доказам ня можа служыць, таму, што гэтак сама пісалі тады людзі, якія Абаронца не пазволіць сабе назваць тут, якія, можа быць, зьяўляюцца пасламі Сойму. Аб ніякай акцыі гвалту ў адозвах Саюзу Пролетарыяту местаў і вёсак не гаворыцца. Нічога не дае проці абвінавачаных і тое, што яны зьяўляюцца праціўнікамі пэ-пэ-эсаў. Абаронца ўжо 30 гадоў таксама праціўнік пэ-пэ-эсаў. Абвінавачаны Грышун праціўнік пэ-пэ-эсаў, але ці-ж можна цьвярдзіць, што ён партыйны камуніст. Сьпісак № 5 быў легальным і агітацыя за яго непраступна, якую вялі абвін. Эпштэйн і Грышун. Агітацыю ў Саюзе гарэлачнікаў веў Шымшон, які зьнік, пакінуўшы растрату ў касе саюзу. Няпраўду сказаў сьведка Карась, быццам „душою" забастовак быў Аўсей Эпштэйн. Сьведкамі пацьверджана, што ніякай агітацыі ў саюзах, апрача профэсыянальнай не вялі ні Эпштэйн ні Браўдэ ні Лікшка. Бэньямін Эпштэйн сядзеў 10 месяцаў у вастрозе толькі за тое, што мае брата Аўсея. Абаронца далёк ад таго, каб ня прызнаць за абвінавачанымі факту падбураньня рабочых проці працадаўцаў, за што яны мусяць-б адпавядаць паводлуг 6 пункту 129 арт. Карн. Кодэксу.

Ніякае пробы падкапаць Польскай дзяржавы няма ў дзеяньнях абвінавачаных. Калі яны думалі бачыць на месцы незалежнае дэмакратычнае Польскае Рэспублікі—рэспубліку соцыялістычную, незалежную польскую рэспубліку, дык што-ж дзіўнага: і Польская Соцыялістычная Партыя імкне да таго самага.

— Я ня буду гаварыць аб дзяржаве, — канчае сваю прамову Абаронца,—я зьяўляюся прадстаўніком інтарэсаў грамадзянства, інтарэсаў правапарадку, бо без правапарадку ня можа істнаваць дзяржава.

Прамова Абаронцы пакідае вялізарнейшае ўражаньне.

Апошние слова абвінавачаных.

Адтрымаўшы ад суда апошние слова, абвінавачаныя па чарзе заяўляюць, што яны нічога болей сказаць ня маюць.

Суд ставіць 23 пытаньні. У пытаньні аб прыналежнасьці абвінавачаных да **Камуністычнага** Саюзу Пролетарыяту мест і вёсак. Абаронца прапануе выкінуць слова „камуністычнага," бо абвінавачаныя працавалі ў Саюзе тады, калі Саюз офіцыяльна не называўся камуністычным.

Пракурор не працівіцца прапазыцыі абароны і Суд да яе прыхіляецца.

Прыгавар.

А $3^1/_2$ гадзіне ўдзень чытаецца прыгавар, якім абвінавачаныя: Аўсей Эпштэйн, Ян Лікша, Людвік …рышун, Ян Бэнгроускі і Мірыям Браудэ засуджаны **на 4 гады цяжкага вастрогу з пазбаўленьнем правоў стану. Абв. Бэньямін Эпштэйн Судом апраўданы.**

Прыгавар выслуханы абвінавачанымі саўсім спакойна.

Абаронца робіць Суду заяву аб апэляцыі.

З Менску.

Выданьне беларускіх падручнікаў у Маскве.

Народным Камісарыятам Асьветы Беларусі заснован дагавор з Дзяржаўным Выдавецтвам СССР на выданьне беларускіх падручнікаў на 92.795 р. золатам.

Праграма РКП на беларускай мове.

Камісарыятам Асьветы Беларусі пераведзена на беларускую мову праграма РКП і маніфэст Карла Маркса.

Курсы па перападгатоўцы настаўнікаў.

На ўсіх паветах адчынены каротка-тэрміновыя курсы па перападгатоўцы настаўнікаў.

У Менску адчынены каротка-тэрміновыя курсы пры Гарадзкім Аддзеле Народнай Асьветы, курсы па беларусазнаўству і курсы польскай мовы.

Весткі з вёскі.

З Смаленшчыны.

Выпадкам давялося мне азнаёміцца з працай беларускай сэкцыі пры Смаленскім Губаддзеле асьветы, з тымі дасягненьнямі, якія гэта сэкцыя зрабіла да гэтага часу.

Найперш, колькі слоў аб самай сэкцыі, аб тых варунках, у якіх ёй прыходзіцца працаваць. Варункі гэтыя ня надта добрыя, каб не сказаць зусім кепскія. Мясцовыя працаўнікі, нават адпаведныя, дасюль яшчэ не зразумелі ўсяе вінжасьці беларускай нацыянальна-культурнай працы і заместа таго, кабісьці ёй насустрач, яны часамі ёй замінаюць. Калі што й зроблена ўсё-ткі ў гэтым напрамку, дык толькі дзякуючы асаблівай энэргіі, ўпартасьці загадчыка белсэкцыі і адзінага яе працаўніка с. Агейчыка.

У сучасны момант у Смаленшчыне мы маем 7 беларускіх школ I ст., 1 школу II ст. і, апрача гэтага, у двух пэдтэхнікумах уведзен і выкладаецца курс беларусазнаўства. Робіцца крокі да ўвядзеньня беларусазнаўства ў Смаленскі унівэрсытэт, і, можна спадзявацца, што хутка гэта спраўдзіцца. Пакуль што, у унівэрсытэце беларускай культурай патроху займаецца аб'яднаны гістарычна - этнаграфічна - архэолёгічны гурток, які складаецца са студэнтаў унівэрсытэту.

У апошні час перад беларускай культурнай працай у Смаленшчыне паўстала значная небясьпека. Справа ў тым, што Губаддзел асьветы дзеля скарачэньня штатаў зачыніў беларускую сэкцыю. Праўда, гэта ня спыніла т. Агейчыка. Ен, як і раней, працуе ў аддзеле і ўжо пасьля зачыненьня сэкцыі здалеў выправіць на беларускія курсы ў Менск 20 настаўнікаў-беларусаў. Але што будзе далей—невядома. Магчыма, што і тыя невялічкія пачынкі, якія ўдалося зрабіць, згінуць, не разьвінуўшыся.

М. Зарэцкі.

М. Банцараўшчына, Мен. п.

29 чэрвеня культурна-асьветным гуртком імя Якуба Коласа пры ўдзеле студэнтаў-практыкантаў Беларускай Аграномічнай Станцыі ў памяшканьні клюбу гуртка быў наладжан спэктакль. Ставілі камэдыю Крапіўніцкага „Пашыліся ў дурні".

Спэктакль прайшоў добра. Палова ўсяго грашовага збору ахвяравана на мармуровую дошку к дому, ў якім радзіўся Максім Багдановіч.

М.

Вызваленьне рабочых—ёсьць справа саміх рабочых.

Допісы.

Беларусы у Амэрыцы.

Нью-Бронзьвік, Нью-Джорзі.

(Ад нашага карэспандэнта).

Мы беларусы ў нашым горадзе таксама пачалі арганізоўвацца, калі даведаліся, што беларусы там на Бацькаўшчыне заходзяцца **ў пянскім эканамічным становішчы.** Адтрымаеная намі адозва „прызыў паняволеная Беларусі" ад Беларускага Народнага Камітэту ў Іллынойс, адкрыла нам вочы на сучаснае жыцьцё сялян, рабочых і інтэлігэнцыі ў Заходняй Беларусі. Мы прыняліся дружна за грамадзкую працу на карысьць дарагой нам Беларусі. Нашае таварыства налічвае ўжо болей 125 актыўных Сяброў. На апошнім сваім паседжаньні рашылі выразіць давера і аказаць моральнае падтрыманьне Беларускаму Камітэту ў Чыкаго за яго карысную працу для Беларускага Народу. На Першы Беларускі Конгрэс у Чыкаго на 1-ае верасьня пашлём свайго дэлегата.

А. О.

Паведамленьне.

Гэтым даводзім да ведама ўсім нашым падпісчыкам, што з 1-га жніўня г. г. у газэце „Наш Сьцяг" адкрываецца аддзел „Юрыдычных парад".

Розныя запытаньні з апісаньнем справы просім прысылаць на адрэс Рэдакцыі (Wilno, Wileńska 12—6). Адказы і парады будуць друкавацца ў газэце дарма.

Рэдакцыя.

Гаспадарскія парады.

Як ратаваць захварэўшую жывёлу.

Вывіхі бываюць, калі косьці сходзяць з свайго месца. Тады суставы робіцца гарачымі, жывёла кульгае.

Лячэньне. Вывіхнутыя косьці ўпраўляюць на месца і кладуць на іх халодныя кампрэсы; жывёле даюць поўны супакой. Тут патрэбна дапамога спэцыяліста.

Адсутнасьць жвачкі бывае, калі жывёла хварэе нястраўнасьцяй, мытам, катарам і інш.

Лячэньне. Калі бывае нястраўнасьць, даецца слабільнае, калі мыт—вяжучае лякарства. Харчы жывёле выдаецца ня поўнасьцю.

Нястраўнасьць бывае, калі жывёла гноіць рэдка і цьвёрдым; жара трохі падымаецца, рухі трыбуха слабыя і рэдкія; есьць жывёла мала, жвачка прападае.

Лячэньне. Даецца слабільнае 1—2 разы ў дзень — гляўбэрская соль або алей па 1—2 ф. кожны раз. Ставіцца клізма з цёплай мыльнай вады, а жывот расьціраецца саламяным скруткам.

Мыт. Гноіць жывёла рэдкім і часта; рухі трыбуха павялічаны.

Лячэньне. Даюць слабільнае 1—2 ф. гляўбэрскай солі, або столькі-жа алею. На другі дзень, калі жывот прачысьціцца, даюць 2—3 разы ў дзень моцны адвар дубовай кары (100,0 на 5 бут. вады) па 2—3 шклянкі кожны раз і ставяць цеплаватыя клізмы з слабейшага адвару (60,0—70,0 на вядро вады, 1—2 разы ў дзень). Бывае, што мыт ніяк не праходзіць, тады лепш зьвярнуцца за парадай да спэцыяліста.

Рыначныя цэны у Вільні.

1 жніўня 1923 г.

Пшаніца 16 кг. 40 гр., — — жыта 16 40 гр. —60000. хлеб чорны 1 ф.—1600. пітлёвы 1 ф.—2600 мука жытняя —65.000. мука пшанічная —200.000, ячмень—65.000. грэчка—65.000. авёс—70000. сена—14.-20.000, гарох—70.000, салома—15.-20.000, морква, —40.000, буракі — 30.000. бручка — — бульба, —36.000, капуста — 120.000, мыла — 10000, малако 1 літр 4.000, сыр вяск. 1 ф. 6.000, сланіна 18.000, сала — 18.000, масла — 24.000, мяса валовае 16 кг. 40 гр. 200.000-240.000, свіное — 500.000, цяляціна 280.000-320.000, соль чорн. 40.000, белая 45.000, цукер у кавалках 1 ф. 15000, крупы ячмен. 3000, пансак 3200, грэцкія 3500, рыс 8000.

Курс на грошы.

Варшава 1 жніўня.

(Офіцыяльна).

Даляры	193.000—198.000
Бэльгійскія франкі	—
Нямецкая марка	0,15—$0,16^1/_2$
Франкі	11.550
10 руб. золатам	—

Падтрымовавайце „Наш Сьцяг!"

Рэдактар-выдавец Я. Лагіновіч.

Друкарня Левін і Сын, Нямецкая 22.